

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД
„27. МЕЃУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ
НА ТУРСКАТА КУЛТУРА“
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ - ШТИП**

7 мај, 2025

Штип, 2025

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД
„27. МЕЃУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ
НА ТУРСКАТА КУЛТУРА“
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ - ШТИП**

7 мај, 2025

**Зборник на трудови од
„27. Меѓународен симпозиум на турската култура“
Филолошки факултет - Штип
7 мај, 2025**

Главен уредник
доц. д-р Ивана ВЕЛКОВА

Одговорен уредник
проф. д-р Марија ЛЕОНТИЌ

Лектор на македонски јазик
насл. доц. д-р Марија СОКОЛОВА

Лектор на турски јазик
доц. д-р Јусуф Мете Елкиран

Јазично уредување на англиски јазик
проф. д-р Натка ЈАНКОВА АЛАГОЗОВСКА

Техничко уредување
Славе Димитров

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

Објавено во е-библиотека
<https://e-lib.ugd.edu.mk>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(=512.161)(062)
7/8(=512.161)(062)

МЕЃУНАРОДЕН симпозиум на турската култура (27 ; 2025 ; Штип)
Зборник на трудови од “27. Меѓународен симпозиум на турската култура” Филолошки факултет - Штип 7 мај, 2025 [Електронски извор] / [главен уредник Ивана Велкова]. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” - Штип, Филолошки факултет, 2025

Начин на пристапување (URL): <https://ff.ugd.edu.mk/index.php/mk/>. - Текст во PDF формат, содржи 495 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 04.12.2025. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовете

ISBN 978-608-277-134-2

а) Турска култура -- Собири

COBISS.MK-ID 67617797

**Зборник на трудови од
„27. Меѓународен симпозиум на турската култура“
Филолошки факултет - Штип
7 мај, 2025**

Претседател на симпозиумот:

Проф. д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА
(Филолошки факултет УГД-Штип)
Селџами ТАХИР

Членови на организациски одбор:

проф. д-р Махмут ЧЕЛИК (Филолошки факултет УГД-Штип)
проф. д-р Марија ЛЕОНТИК (Филолошки факултет УГД-Штип)
проф. д-р Ева ГОРГИЕВСКА (Филолошки факултет УГД-Штип)
проф. д-р Ранко МЛАДЕНОСКИ (Филолошки факултет УГД-Штип)
доц. д-р Ивана ВЕЛКОВА (Филолошки факултет УГД-Штип)
доц. д-р Надица НЕГРИЕВСКА (Филолошки факултет УГД-Штип)
доц. д-р Наташа САРАФОВА (Филолошки факултет УГД-Штип)
д-р Дујгу ЧАГМА (Р. Турција)
д-р Салих УНВЕР (Р. Турција)
Костадин ГОЛАКОВ (Филолошки факултет УГД-Штип)

Научен совет:

проф. д-р Јусуф ХАМЗАОГЛУ (С. Македонија)
проф. д-р Октај АХМЕД (С. Македонија)
проф. д-р Фадил ХОЏА (С. Македонија)
проф. д-р Ахмед ВЕЏДАН ЏАН (С. Македонија-Турција)
проф. д-р Лутфи СУНАР (Турција)
проф. д-р Нермин АРАЛ (Турција)
проф. д-р Ајген Сезир Ариг (Турција)
проф. д-р Мехмет КИРБИЈИК (Турција)
проф. д-р Данута ХМИЕЛОВСКА (Полска)
проф. д-р Гулзура ЦУМАКУНОВА (Киргизистан)
проф. д-р Сулејман БАКИ (С. Македонија)
проф. д-р Актан АГО (С. Македонија)
проф. д-р Гулин ОГУТ ЕКЕР (Турција)
проф. д-р Невин ГУНГОР ЕРГАН (Турција)
проф. д-р Ферит ХАКИМЏАНОВ (Татарстан-Русија)
проф. д-р Џенгиз ХАКОВ (Бугарија)
проф. д-р Зејнеп ЕРДОГАН (Турција)
проф. д-р Осман ЕМИН (С. Македонија)
проф. д-р Нуман АРУЧ (С. Македонија)
проф. д-р Целил НАГИЈЕВ (Азербејџан)
проф. д-р Менсур НУРЕДИН (С. Македонија)
проф. д-р Назим ИБРАХИМ (С. Македонија)
проф. д-р Озлен ОЗГЕН (Турција)
проф. д-р Муртаза ОЛМЕЗ (Турција)
проф. д-р Али Рафет ОЗКАН (Турција)

проф. д-р Шевкет ОЗНУР (Северен Кипар)
проф. д-р Севим ПИЛИЧКОВА (С. Македонија)
проф. д-р Хамди ХАСАН (С. Македонија)
проф. д-р Ариф АГО (С. Македонија)
проф. д-р Бабахан Мухамед ШЕРИФ (Узбекистан)
проф. д-р Мелахаг ПАРС (Турција)
проф. д-р Фатма Ахсен ТУРАН (Турција)
проф. д-р Мелиха Демет УЛУСОЈ (Турција)
проф. д-р Хулја ДАВУТ-СКУКА (С. Македонија)
проф. д-р Стефан ВАРБАН (Молдавија)
проф. д-р Али ЈИЛДИРИМ (Турција)
проф. д-р Нације ЈИЛДИЗ (Турција)
доц. д-р Афаќ РАМАЗАНОВА (Азербејџан)
доц. д-р Ајшем ЈАНАР (Турција)
доц. д-р Хасан ТЕЈЛИ (Турција)
доц. д-р Ибрахим ЈИЛДИЗ (Турција)
доц. д-р Исмет ЗААТОВ (Крим-Русија)
доц. д-р Сејхан Муртезан ИБРАХИМИ (С. Македонија)

President of the organization board:

Prof. Lusi Karanikolova- Čočorovska, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Saljami Tahir

Members of the organization board:

Prof. Mahmut ČELIK, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Marija LEONTIKJ, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Eva GJORGIEVSKA, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Ranko MLADENOSKI, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Ivana VELKOVA, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Nadica NEGRIEVSKA, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Prof. Nataša SARAFOVA, PhD (Faculty of Philology UGD Štip)
Dujgu ČAGMA, PhD (Turkey)
Salih UNVER, PhD (Turkey)
Kostadin GOLAKOV (Faculty of Philology UGD Štip)

International scientific board:

Prof. Jusuf HAZMAOGLU, PhD (N. Macedonia)
Prof. Oktaj AHMED, Phd (N. Macedonia)
Prof. Fadil HODZA, Phd (N. Macedonia)
Prof. VEDZDAN DZAN, Phd (N. Macedonia-Turkey)
Prof. Lutfi SUNAR, Phd (Turkey)
Prof. Nermin ARAL, Phd (Turkey)
Prof. Ajten Sezir ARIG, Phd (Turkey)
Prof. Mehmet KIRBIJIK, Phd (Turkey)
Prof. Danuta HMIELOVSKA, Phd (Poland)
Prof. Gjulzura DZUMAKUNOVA, Phd (Kyrgyzstan)

Prof. Sulejman BAKI, Phd (N. Macedonia)
Prof. Aktan AGO, Phd (N. Macedonia)
Prof. Gjulin OGUT EKER, Phd (Turkey)
Prof. Nevin GJUNGJOR ERGAN, Phd (Turkey)
Prof. Ferit HAKIMDZANOV, Phd (Tatarstan-Russia)
Prof. Dzengiz HAKOV, Phd (Bulgaria)
Prof. Zejnep ERDOGAN, Phd (Turkey)
Prof. Osman EMIN, Phd (N. Macedonia)
Prof. Numan ARUĆ, Phd (N. Macedonia)
Prof. Dzelil NAGIJEV, Phd (Azerbaijan)
Prof. Mensur NUREDIN, Phd (N. Macedonia)
Prof. Nazim IBRAHIM, Phd (N. Macedonia)
Prof. Ozlen OZGEN, Phd (Turkey)
Prof. Murtaza OLMEZ, Phd (Turkey)
Prof. Ali Rafet OZKAN, Phd (Turkey)
Prof. Sheveket OZTUR, Phd (Northern Cyprus)
Prof. Sevim PILIČKOVA, Phd (N. Macedonia)
Prof. Hamdi HASAN, Phd (N. Macedonia)
Prof. Arif AGO, Phd (N. Macedonia)
Prof. Babahan Muhamed SHERIF, Phd (Uzbekistan)
Prof. Melahat PARS, Phd (Turkey)
Prof. Fatma Ahsen Turan, Phd (Turkey)
Prof. Meliha Demet ULUSOJ, Phd (Turkey)
Prof. Hulja DAVUT-SKUKA, Phd (N. Macedonia)
Prof. Stefan VARBAN, Phd (Moldova)
Prof. Ali JILDIRIM, Phd (Turkey)
Prof. Nadzije JILDIZ, Phd (Turkey)
Afakj RAMAZANOVA, Phd (Azerbaijan)
Ajshem JANAR, Phd (Turkey)
Hasan TELLI, Phd (Turkey)
Ibrahim JILDIZ, Phd (Turkey)
Ismet ZAATOV, Phd (Crimea-Russia)
Sejahn MURTEZAN IBRAHIMI, Phd (N. Macedonia)

СОДРЖИНА / CONTENT

ЛИТЕРАТУРА И ЈАЗИК / LITERATURE AND LANGUAGE

- 15. Билјана Ивановска**
МЕГУ ЈАЗИЦИТЕ И КУЛТУРИТЕ: ТУРСКИТЕ ЗБОРОВИ ВО
ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ ОД ДНЕВНИОТ ВЕСНИК DER
TAFESSPIEGEL (2000-2024)
Biljana Ivanovska
Between languages and cultures: Turkish words in the German language
based on examples from the daily newspaper Der Tagesspiegel (2000-2024)
- 27. Весна Мојсова-Чепишевска**
ТУРСКИОТ РАСКАЖУВАЧ ВОДОМЕН ВО АНТОЛОГИЈАТА
НА БАЛКАНСКИОТ РАСКАЗ
Vesna Mojsova Csepishevska
The Turkish storyteller in the anthology of the Balkan short story
- 35. Елка Јачева-Улчар**
ЗА ЕДНО ТУРСКО ВЛИЈАНИЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ
ГЛАГОЛСКО-ВРЕМЕНСКИ СИСТЕМ
Elka Jačeva-Ulčar
On a Turkish influence in the Macedonian verbal-temporal system
- 43. Јованка Денкова**
ПАРАДОКСОТ НА ЛЌУБОВТА ВО АДОЛЕСЦЕНЦИЈАТА
НИЗ ПРИЗМАТА НА РОМАНОТ „ЈА САКАМ“ ОД ФАТИХ ЕРДОГАН
Jovanka Denkova
The paradox of love in adolescence through the prism of the novel
“I love” by Fatih Erdogan
- 51. Лидија Тантуровска, Катерина Петровска-Кузманова, Родна Величковска**
ТУРСКИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ СТАРОГРАДСКИ ПЕСНИ
Lidija Tanturovska, Katerina Petrovska-Kuzmanova, Rodna Veličkovska
Turkish elements in Macedonian old town songs
- 69. Лидија Камчева-Панова, Ајдан Асанова, Емилија Петрова**
ПРАКТИЦИРАЊЕ НА МЕГУЕТНИЧКА ИНТЕГРАЦИЈА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО
ООУ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП
Lidija Kamceva-Panova, Ajdzan Asanova, Emilija Petrova
Practice of interethnic integration of student in primary school “Goce Delchev”-Shtip

- 79. Луси Караниколова-Чочоровска**
 „АПСТРАКТНАТА“ СИМБОЛИКА ВО ПОЕЗИЈАТА НА ЈАХЈА КЕМАЛ
 БЕЈАТЛИ
Lusi Karanikolova-Chochorovska
 Symbolism in the poetry of Yahya Kemal Byatli
- 91. Марија Соколва**
 ТЕШКОТИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
 ЗА НИВОТО А1 КАЈ ТУРСКИТЕ СТУДЕНТИ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ
 „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП
Marija Sokolova
 Difficulties in acquiring the Macedonian language for A1 level
 among Turkish students at UGD
- 101. Христо Петрески**
 БЕЛЕЗИТЕ, СПЕЦИФИКИТЕ И КАРАКТЕРИСТИКИТЕ ВО
 ЕСЕИСТИЧКОТО ТВОРЕШТВО НА ЕРОЛ ТУФАН
Hristo Petreski
 The markings, specifics and characteristics in the essayist work of Erol Tufan
- 107. Билјана Алексова**
 ОБРАЗОВАНИЕТО НА ЖЕНСКАТА ПОПУЛАЦИЈА НА
 ЈУРУЦИТЕ ОД ОПШТИНА КАРБИНЦИ
Biljana Aleksova
 Education of the female population of the Yuruks (Yörüks) from the
 municipality of Karbinci
- 119. Валентина Пандова**
 ТУРСКИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Valentina Pandova
 Turkisms in Macedonian language
- 127. Милутин Ђуричковиќ**
 ТУРСКА ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ И ЊЕНА РЕЦЕПЦИЈА НА
 СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
Milutin Đuričkovič
 Turkish poetry for children and its reception in Serbian
- 137. Душица Ђукиќ Бодловиќ**
 ТУРСКА ПРИЧА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
Dušica Đukič Bodlovič
 Turkish story in Serbian
- 143. Mariya Leontik**
 ЈАНЈА КЕМАЛ БЕЈАТЛИ'НИН ШІІРЛЕРІНІН МАКЕДОНСА ÇEVİRİLERİ
Mariya Leontik
 Yahya Kemal Beyatli's poetry in the Macedonian language

- 161. Mahmut Çelik**
PALİMPSEST DERGİSİNDE YAYIMLANAN TÜRKÇE MAKALELER
ÜZERİNE BİR İNCELEME
Mahmut Celik
A study on Turkish articles published in Palimpsest Journal
- 191. Selçuk Kurşad Koca**
MAKEDONYA TÜRKLERİ TARAFINDAN ANLATILAN KESİKBAŞ
EFSANELERİ ÜZERİNE TEMATİK BİR İNCELEME
Selcuk Kursad Koca
A thematic analysis of the cut head (kesikbaş) legends told by the Turks of North Macedonia
- 205. Aybüke Betül Doğan**
ESKİ UYGURCADA YID SÖZCÜĞÜ VE TÜREVLERİ ÜZERİNE
Aybuke Betul Dogan
On the word *YID* and its derivatives in old Uyghur
- 215. İvana Velkova**
STALE POPOV'UN "TOLE PAŞA" ADLI ROMANINDAKİ
HÜMANİST BAKIŞ AÇISI
İvana Velkova
The humanistic aspects in the novel "Tole Pasha" by Stale Popov
- 221. Refide Şahin**
NECATİ ZEKERİYA'NIN HARFLER NE YER? ŞİİR KİTABINDA
ANLAMBİLİMSEL DERİNLİK VE ÇOCUK EDEBİYATI
Refide Shahin
Semantic depth and children's literature in Necati Zekeriya's poetry book
"Where Do Letters Belong?"
- 233. Funda Bagan Özkızıltas**
NEF'İ'NİN "SÖZÜM" REDİFLİ KASİDESİNDE SEBK-İ HİNDİ ETKİLERİ
Funda Bagan Ozkızıltas
Sebk-i Hindi influences in the Nef'i's qasida with the refrain "Sözüm"
- 249. Ayça İşbilen**
MAKEDONYA TÜRK HALK EDEBİYATINDA HİDİRELLEZ KÜLTÜRÜ:
BEY BÜBREG MASALININ MİTOPOETİK ANALİZİ
Aycha İshbilen
Hıdırellez culture in Macedonian Turkish folk literature: A mythopoetic
analysis of the Bey Bübreg tale
- 257. Rabie Rüşid**
İŞTİP YÖRÜK MASALLARINDA TESPİT EDİLEN OLUMLU DEĞERLER
Rabie Rushid
Positive values determined in Stip yoruks tales

- 269. Ümit Süleymani**
KUZEY MAKEDONYA'DA EĞİTİM DİLİ ÇEŞİTLİĞİNİN ÖĞRENCİ
BAŞARISINA ETKİSİ
Umit Sulejmani
The impact of language diversity in education on student achievement in North
Macedonia

ФОЛКЛОР И КУЛТУРА / FOLKLORE AND CULTURE

- 283. Горанчо Ангелов**
ЗУРЛАЦИСКАТА МУЗИКА, НЕВИДЛИВИОТ МОСТ
ПОМЕЃУ РАЗЛИЧНИТЕ ЕТНИЧКИ ЗАЕДНИЦИ ВО РС МАКЕДОНИЈА
Gorancho Angelov
Zurla music, the invisible bridge between ethnic communities in R. North
Macedonia
- 303. Зоранчо Малинов**
ЃУРЃОВДЕН / ХИДРЕЛЕЗ (HIDIRELLEZ) КАКО НАЈВАЖЕН
ПРАЗНИК ВО ПРОЛЕТНИОТ ОБРЕДЕН КОМПЛЕКС КАЈ
БАЛКАНСКИТЕ НАРОДИ
Zorancho Malinov
St. George's day (Gjurgjovden) / Hdirellez (Hidrelez) as the most
important holiday in the spring ritual complex among the Balkan people
- 317. Илчо Јованов**
ВЛИЈАНИЕТО НА ТУРСКАТА МУЗИКА ВРЗ РАЗВОЈОТ
НА ЧАЛГИСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА
Ilcho Jovanov
The influence of Turkish music on the development of the
čalgija tradition in Macedonia
- 327. Марија Емилија Кукубајска**
УБИСТВО НА МАКЕДОНСКАТА ПРИНЦЕЗА АРСЕНИЈА
ВО ЕФЕС, АНАДОЛИЈА
Marija Emilija Kukubajska
The murder of the Macedonian princess Arsenia in Ephesus, Anatolia
- 337. Марина Спасовска, Марина Даниловска**
ТЕТОВСКИТЕ НАРОДНИ ПЕСНИ – НЕПРЕСУШЕН ИЗВОР
НА ТУРСКИ ЛЕКСЕМИ
Marina Spasovska, Marina Danilovska
Tetovo folk songs-inexhaustable source of Turkish lexemes
- 351. Славчо Ковилоски**
ТУРСКОТО ВЛИЈАНИЕ ВО ПРИЛЕПСКАТА ЧАРШИЈА
ВО ВРЕМЕТО НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ
Slavcho Koviloski
Turkish influence in the Prilep bazaar in the time of Marko Cepenkov

- 363. Стојанче Костов**
 ТУРСКОТО ВЛИЈАНИЕ ВО ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА
 ВО МАКЕДОНИЈА (анализа на избрани примери на народни ора)
Stojanche Kostov
 Turkish influence in the dance tradition in Macedonia
 (analysis of selected exmples of folk dances)
- 375. Марија Ристова**
 МЕГУСЕБНИТЕ ВЛИЈАНИЈА НА ТУРСКАТА КУЛТУРА И НА
 КУЛТУРАТА НА ДРУГИТЕ ЗАЕДНИЦИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
Marija Ristova
 Mutual influences of the Turkish culture and the culture of other
 communities in North Macedonia
- 383. Aktan Ago**
 KUZEY MAKEDONYA'DA YAŞAYAN HALKALRIN ARASINDA
 HIDIRELLEZ BAYRAMIN ORTAK VE FARKLI ÖZELLİKLERİ
Aktan Ago
 Common and different characteristics of Hıdırellez festival
 among the peoples living in North Macedonia
- 395. Fatma Sibel Bayraktar**
 HIDIRELLEZDE VE TA' BİRÜ'L-MENĀMĀT'TA
 DÖRT ELEMENTİN GÖRÜNÜMÜ
Fatma Sibel Bayraktar
 The appearance of the four element in Hıdırellez and Ta'biru'l-Menamat
- 409. Gürkan Morali**
 ÇOK KÜLTÜRLÜ SINIF ORTAMINDA TÜRK KÜLTÜRÜNÜN
 AKTARIMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: KUZEY
 MAKEDONYA MAARİF OKULLARI ÖRNEĞİ
Gurkan Morali
 Teacher's views on the transmission of Turkish culture in a
 multicultural classroom environment: The case of North Macedonia Maarif
 Schools
- 423. Mehmet Erol**
 TÜRK DÜNYASINDA KUTLANAN BAHAR BAYRAMLARINA GENEL
 BİR BAKIŞ
Mehmet Erol
 A general overview of spring feasts celebrated in the Turkish world
- 431. Osman Emin**
 TÜRKİSTAN'DA BALKANLARA ORTAK KÜLTÜR: HIDIRILLEZ VE
 NEVRUZ
Osman Emin
 Common culture from Turkestan to the Balkans: Hıdırllez and Nevruz

- 441. Sevim Koca**
KZUEY MAKEDONYA TÜRK KÜLTÜRÜNDE HİDİRELLEZ
KAPSAMINDA SUYADAYAŞI UYGULAMALAR ÜZERİNE BİR İNCELEME
Sevim Koca
A study on water-based practices within the scope of Hıdırellez in
North Macedonian Turkish culture
- 453. Şerife Seher Erol Çalishkan**
RİVAYETLER IŞIĞINDA BİR NEVRUZ TATLISI: SÜMELEK
Sherife Seher Erol Chalişkan
A Nevruz dessert in the light of narrations: Sumelek
- 461. Alirami İbraimi**
VRAPÇIŞTE VE ÇEVRESİNDE HİDİRELLEZ (BAHAR)
BAYRAMI KUTLAMALARI
Alirami İbraimi
Hıdırellez (Spring) festival celebrations in Vrapchishte and its surroundings
- 473. Burcu Aliyi**
VALANDOVA TÜRK KÖYLERİNDE HİDİRELLEZ
GELENEĞİNDEKİ CAZI KARI İNANCI
Burdzu Aliji
The Cazi Kari belief in the Hıdırellez tradition in Valandova Turkish villages
- 487. Ekrem Destanov**
MAKEDONYA YÖRÜK HALK KÜLTÜRÜNDE MÂNİ SÖYLEME
GELENĞİ
Ekrem Destanov
The tradition of singing Mani in the Macedonian Yoruk folk culture

ТЕШКОТИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ЗА НИВОТО А1 КАЈ ТУРСКИТЕ СТУДЕНТИ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

МАРИЈА СОКОЛОВА

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, С.Македонија
marija.sokolova@ugd.edu.mk

Апстракт: Турските студенти кои студираат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, преку Институтот за јазици го изучуваат македонскиот јазик на три нивоа: А1, А2 и Б1. За совладување на нивото А1, турските студенти треба да го усвојат македонскиот гласовен систем, да ја научат македонската азбука, да ги знаат броевите, да знаат да се претстават, да ги научат деновите во седмицата и месеците во годината, да знаат правилно да ги употребат формите за сегашно и за идно време во македонскиот јазик и преку изучување на истите да умеат правилно да конструираат реченици на македонски јазик. Дополнително, тие прават разлика во формите за род и број кај именките, при што граматичката категорија род за нив е потешка за усвојување бидејќи не постои род кај именките во турскиот јазик, ги изучуваат роднинските врски, а притоа и треба да знаат правилно да ги употребуваат формите за долги и кратки заменски форми за директен и за индиректен предмет.

Клучни зборови: *ниво А1, мајчин јазик, сѝрански јазик, усвојување, ѝешкојиш.*

1. Вовед

На Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, преку Институтот за јазици веќе петнаесет години по ред студираат странски студенти кои имаат можност да се запознаат со македонскиот јазик, да го изучуваат, а неговото совладување подоцна е неопходен услов за запишување на некој од факултетите на УГД. Најголемиот дел од студентите коишто го изучуваат македонскиот јазик и се запишуваат на факултет на Универзитетот „Гоце Делчев“ потекнуваат од Турција, но во почетокот интерес покажуваа и студенти и од други земји како: Германија, Кина, Русија, Бугарија и др.

Првата група студенти којашто започна со изучување на македонскиот јазик беше во учебната 2010/2011 год. и тоа со нивото А1, а потоа се вовеле и нивото А2 како задолжителен степен за познавање на јазикот и

за овозможување студирање на факултет. Неколку години по ред нивоата А1 и А2 беа основен услов за познавање на стандардниот македонски јазик и за запишување на факултет. Пред една година се вовеле и повисок степен, ниво Б1, со цел студентите да го прошират својот речнички фонд на зборови, кој практично ќе им помогне за полесно совладување на наставните содржини на факултетите на коишто се запишуваат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

2. Основни познавања од македонскиот јазик

Бидејќи македонскиот јазик е словенски јазик и нема никакви допирни точки со турскиот јазик, на самиот почеток не е многу лесен за учење и не е брзо совладлив во однос на наставното градиво. Во оваа смисла од голема важност е и склоноста на студентите кон изучувањето странски јазици.

Во лексиката на македонскиот јазик покрај други туѓи зборови и интернационализми, има и многу турцизми кои зазеле добра позиција и во усната и во писмената форма на јазикот. Главно, ова е извршено под влијание на повеќевековното присуство на турско население на наша територија и навлегување на многу лексеми од турскиот јазик во македонскиот јазик. Некои од нив преминале во историзми, а дел од нив преминале во архаизми и се заменети со нови македонски зборови. Многу лексички елементи од турскиот јазик, сепак, биле прифатени од македонската популација и до ден-денес се употребуваат од страна на македонските говорители. Токму тие турцизми им се познати и лесни за комуникација на турските студенти при изучувањето на македонскиот јазик во почетното ниво.

По усвојувањето на македонскиот јазик на нивото А1, студентите се оспособени да проговорат на македонски јазик, да воспостават полесна комуникација, да направат кратки дијалози на различни теми, да се поздрават и слично. Освен тоа усвојуваат и дел од македонската граматика за да можат правилно да ги конструираат и да ги изговорат речениците на македонски стандарден јазик.

3. Ниво А1 – програмска рамка

На самиот почеток од усвојувањето на нивото А1 студентите се запознаваат со македонскиот гласовен систем, што значи дека тие најпрвин треба да ја научат македонската азбука за да се оспособат за правилно пишување на македонски јазик. Понатаму продолжуваат со изучување на броевите, изразите за поздравување, односно – се стекнуваат со

основните фрази поврзани со запознавањето. Исто така, на почетокот од граматички аспект го усвојуваат и помошниот глагол *сум*, како и формите за образување сегашно време во македонскиот јазик. На тој начин веќе се оспособуваат да направат кратки дијалози односно започнуваат со проговорување на македонски јазик.

За образување на вакви дијалози тие ги усвојуваат потврдната, одречната и прашалната форма на глаголите во сегашно време, така што овде не се јавува некоја поголема тешкотија, односно умеат правилно да формираат реченици.

Студентите го збогатуваат својот речнички фонд и преку усвојување лексички елементи за роднински релации. Ова значи дека тие треба да знаат да се претстават и себеси и своето семејство. Исто така, од граматички аспект се запознаваат и со родот и со бројот кај именките. Родот е сосема нова граматичка категорија за турските студенти, со оглед на тоа што таа не постои во турскиот јазик.

На нивото А1 студентите стекнуваат знаење и за основните податоци за нашата земја, ги изучуваат државните симболи, а се запознаваат и со позначајните културолошки знаменитости и обичаи поврзани со некои верски празници.

Потоа речничкиот фонд им се збогатува и со усвојување лексика поврзана со местото на живеење, опис на внатрешниот и на надворешниот простор и како полесно да се снајдат во просторот.

Од морфолошки аспект ги изучуваат именките, придавките, заменките, броевите, глаголите и тоа им овозможува поврзување дијалог со слика во кој доаѓа до израз нивната креативна страна и слобода на изразот.

По совладувањето на наставното градиво за нивото А1, турските студенти веќе умеат да проговорат на македонски јазик, но на почетно ниво што ќе им овозможи полесна комуникација со другите луѓе.

4. Тешкотии при усвојувањето на нивото А1

Првата тешкотија при усвојувањето на нивото А1 се јавува поради тоа што различни гласови во македонскиот и во турскиот јазик се запишуваат со иста графема, буква, што повлекува изговор на турскиот глас наместо на македонскиот. Таков е случајот со следниве графемии:

- со буквата **ј** во турскиот се бележи гласот **ж**, па оттука турските студенти изговараат *Скојџе* наместо *Скојје*;
- кириличната буква **в** ја изговараат како **б**, зашто во турскиот (како и во латиницата, воопшто) со графемата **в** се бележи гласот **б**, па

- наместо зборот *ваиш* тие изговораат *баиш*;
- или наместо македонското **р** изговараат **п**, па така наместо *рано* изговараат *јано*, а турското име *Рејан* напишано со кирилица го изговараат како *Пежан*.

На самиот почеток особено тежок им е и изговорот на некои македонски гласови од македонскиот јазик кои ги нема во турскиот јазик, како, на пример:

- наместо **њ** тие изговараат **нј**: *Њујорк* ќе се слушне како *Нјујорк*;
- наместо **љ** изговараат **лј**: *љубов* се слуша како *лјубов*;
- африкативните гласови **с** и **ц** кои настанале како резултат од слеаниот изговор на експлозивот **д**, односно **т** + фрикативот **з**, односно **с**, турските студенти ги изговараат декомпонирани како **д’з**, односно **т’с**, па се слуша *д’зид*, односно *т’свейт*. Зошто е ова вака, според нас, се должи на две причини: првата е графичка, а втората фонетско-фонолошка. Имено, познато е дека во турскиот јазик не постојат гласовите **с** и **ц**, кои при транскрипцијата од туѓите јазици во кои ги има (како што е македонскиот) на латиница се предаваат со диграфите **dz** (за **с**), односно **ts** (за **ц**). Во говорната навика кај Турците постои тенденција зборовите од туѓо потекло што завршуваат на согласка да добијат на крајот еден полуглас. Истово се случува и при изговорот на согласките кои не одаат „голи“ туку придружени од темниот полувокал **џ**, кој на македонски се бележи како /ʃ/. Турските студенти при изговорот на овие два македонски гласа, најверојатно тргнуваат од латиничната претстава на гласовите **с** и **ц**, а без имањето свест дека тие не се одделни два гласа **д’з**, односно **т’с**, па прибегнуваат кон фрагментираниот изговор кој беше наведен погоре.

Што се однесува до усвојување на броевите, можеби не на самиот почеток, но потоа и под дијалектно влијание знаат да направат скратување на правилната форма на броевите, што е случај и со македонските говорители од типот: *џејстџо* (наместо *џејстџојини*), шесто (наместо *шестџојини*), седумсто (наместо *седумстџојини*) итн.

Кај формите на сегашно време може да се забележи неправилна употреба на одречната форма на глаголот *има*, па да слушнеме *не имам* наместо *немам*, или *не имаат* наместо *немаат*. Можеме да слушнеме и скратување на зборовите од типот: *не знаме*, наместо *не знаеме* каде што доаѓа до елизија на самогласката **е**.

Што се однесува до граматичката категорија род и број кај именките,

родот е нешто ново за нив затоа што оваа граматичка категорија ја нема во турскиот јазик. Тие ги изучуваат правилата за припадноста на именките во машки, женски или во среден род, како и образувањето на множинските форми на именките, но како тешкотија се јавуваат исклучоците, односно усвојувањето на пример, на **ноќ**, **ѝролеѝ**, **есен** и сл. како именки од женски род со завршок на согласка (кои во нашиот јазик најчесто се именки кои во старословенскиот се деклинирале според *ѝ*-основата) или судија, владика, чичко и сл. како именки од машки род со завршок на самогласка. Но уште потешко, на самиот почеток им е изучувањето на исклучоците во множина од типот: **човек – луѓе**, **авѝоѝаѝ – авѝоѝаѝиѝиѝа**, но и на **рака – раце**, **ноѓа – нозе**, како остатоци од двоината од нашиот стар јазик. Со еден збор кажано, најчесто турските студенти имаат тешкотии при совладувањето на материјалот во случаите каде што не постојат правила, па овие форми мора да ги научат напамет.

За да го експлицираме погоре кажаното, ќе приложиме неколку примери.

1. Примерот **Имајѝе убав вечер**, кој од нивна страна може да се слушне како: **Имајѝе убав вечер**, е показ за нивното грешење во употребата на родот кај придавките и именките.
2. Не прават втора палатализација при образувањето множински форми од именките што завршуваат на **к** или **г**, па така од нив ќе чуеме **ученик – ученики**, наместо **учениѝи** или **бубреѝ – бубреѝи**, наместо **бубреѝи**.
3. Она што македонските студенти го прават спонтано, имено елизија (испуштање) на гласот **е** (кој во овие случаи историски води потекло од полувокалот од преден ред јер, односно **ѝ**, при што кога се наоѓа во слаба позиција отпаѓа) кај турските студенти останува што може да се види во следниве примери:
 - **ѝрозореѝ – ѝрозореѝи**, наместо **ѝрозореѝи**,
 - **маѝисѝер – маѝисѝери**, наместо **маѝисѝири**.

Идното време не им задава некоја поголема тешкотија освен што може да се слушне неправилен збороред во одречната форма на искажување идност од типот: нема да одам, т. е. не ќе одам како: ќе не одам, ќе не одиме и сл.

Веќе како тешкотија во нивото А1 се јавува и членот кај именките кој не е сосема идентичен како во турскиот јазик, особено кога треба да се употреби член во синтагмата, па наместо да се членува придавката тие честопати неправилно ја членуваат именката, како во примерите:

- *добар ѝријатѝл*, наместо *добриоѝ ѝријатѝл* може да се слушне *добар ѝријатѝлоѝ* или убава девојка, наместо убавата девојка, може да се слушне убава девојката. Ова, најверојатно, се случува под влијание на нивниот мајчин јазик каде што центарот на именската група добива падежна наставка додека придавката останува непроменета, на пример: неопределената форма *soğuk su* ‘ладна вода’, во својата определена форма гласи *soğuk suyu* што во буквален превод би било ‘ладна водата’.

Под влијание на својот јазик, турските студенти, како што рековме и погоре, тешко го усвојуваат родот кај именките што повлекува и неправилна употреба на членот, како во примерите: *ѝролеѝоѝ*, наместо *ѝролеѝѝа* или *вечероѝ*, наместо *вечерѝа* и затоа е неопходно овие именки да ги научат напамет на кој род му припаѓаат за да не се случува ваква погрешна употреба во јазикот.

Кога треба да се направи членување кај заменските придавки често се случува испуштање на самогласката *и* кај придавките од машки род, како во примерите:

- ваш, вашиот, а се слуша вашот,
- наш, нашиот, а знаат да употребат нашот,
- нејзин, нејзинот, наместо правилната форма нејзиниот. Како и во некои други случаи погоре, она што Македонците го користат спонтано, а што се должи на историскиот развој на македонскиот јазик, турските студенти го прават според усвоен, научен концепт. Во конкретниов случај се работи за една појава на којашто укажува и Б. Конески во *Историјата на македонскиоѝ јазик* каде што на стр. 142, вели: „Во машки род во членуваната форма (кај придавките) се јавува наставката *-и: нови-оѝ*. Тоа е трага од сложената промена на придавките, т. е. основата на членуваната форма е некогашниот ном. едн. м. род во сложената промена.“ Таа сложена промена се јавува како резултат на тоа што кон основата на придавката се додаваат формите за сите три рода од анафорската замена и-же, ја-же, је-же, без партикулата *же*, односно *нов + и(же) > нови*.

Кај показните заменки се јавува мешање на формите за женски и среден род, па студентите се случува понекогаш да направат неправилно поврзување на формата за среден род со именка од женски род, затоа што и оваа форма завршува на самогласката *а*, како во примерот: *ова куќа* наместо *оваа куќа*, или *ова ѝабла*, наместо правилната форма *оваа ѝабла*, а со именка од среден род да употребат неправилно: *ово деѝе*, наместо *ова деѝе* или *ово ѝенкало* наместо *ова ѝенкало*.

Кај броевите знаат да направат и неправилно поврзување на бројот *еден* со именка од женски род, како во случајот: *дваесет и еден година* наместо *дваесет и една година* или кај употребата на бројот *два* со форма од машки род: *два пријатела*, тие можат да употребат неправилно *два тештрајки*, наместо две тетратки поради визуелниот завршок на бројот *два*, во неутралната машка форма, на самогласката *a*.

Како тешкотија додека да усвојат подобро се јавува и образувањето на *да*-конструкција кај модалните глаголи, т. е. наместо правилната форма *сакам да учам медицина*, често пати го испуштаат глаголот по *да-конструкцијата* и може да се слушне *сакам да медицина*, односно *треба да македонски јазик*, наместо *треба да учам македонски јазик*. Претпоставуваме дека и ова, најверојатно, се јавува под влијание на збороредот во нивниот мајчин јазик каде што фразата *сакам да учам* ја има следнава линеаризација: *öğrenmek istiyorum*, при што инфинитивот *öğrenmek* е образуван од глаголот *öğren-* со значење ‘учи, дознава’ + инфинитивната наставка *-mek* (сп: српски инф. гл. *учи*, односно *учиџи*), а формата *istiyorum* е образувана од прво лице еднина од глаголот *istemek*, со значење ‘сакам’. Оттука синтагмата *öğrenmek istiyorum* во буквален превод би гласела: *да учам сакам*. Во овој процес на калкирање од турски на македонски, водејќи грижа модалниот глагол (*сака, треба...*) да го стават на прво место, веројатно го забораваат глаголот по честицата *да* – можеби мислејќи дека модалниот глагол + партикулата *да* ја доловуваат изразноста на сложениот предикат, па затоа директно на овој депонентен сложен прирок се додава директниот објект, изразен во горните примери со синтагмата *македонски јазик*, односно *медицина*.

И употребата на предлозите им се јавува како потешка наставна единица, односно се случува неправилна употреба на предлозите во реченица од типот: *Ќе одам на буџик*, наместо: *Ќе одам во буџик*. Или: *Ќе одам во дома*, наместо: *Ќе одам дома*. Во лингвистиката е познато дека за усвојувањето на правилната употреба на предлозите при изучувањето некој туѓ јазик е потребен не само подолг период на изучување на странскиот јазик – во случајов тоа е македонскиот – туку и подолг престој во средината каде што се зборува тој јазик.

И како последно би кажала дека и употребата на кратките заменски форми за директен и индиректен предмет им задава тешкотија кога треба да употребат: *ве чекам*, а може да се слушне *ви чекам*.

5. Заклучок

Со самото изучување на странски јазик нормално е некои наставни градива да се усвојуваат полесно, а други потешко. Таков е случајот и при изучувањето на македонскиот јазик на нивото А1 од страна на турските студенти при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Па сепак, со многу работа, повеќе практични вежби и интерактивна комуникација сите тешкотии полесно се совладуваат и се усвојува правилната употреба на стандарднојазичната норма на македонскиот јазик. Нивото А1 им помага на турските студенти да воспостават почетна комуникација, бидејќи тие располагаат со помал речнички фонд на зборови, но сепак натамошното учење и совладување на следните две нивоа, А2, односно Б1, им овозможува совладување на повисок степен на јазикот и полесно снаоѓање во различни ситуации.

Користена литература

- Бужаровска, Е., Гочкова-Стојановска, Т. (1995). *Зборуваат ли македонски?* (работна тетратка). Скопје: Медис-информатика.
- Гочкова-Стојановска, Т., Пановска-Димкова, И. (2012). *Божилак*. Скопје: УКИМ, Филолошки факултет.
- Конески, Б. (1986). *Историја на македонскиот јазик*. Скопје: Култура.
- Кусевска, М., Митковска, Л. (2016). *Зборуваат ли македонски?* (учебник). Скопје: Просветно дело.
- Леонтиќ, М. (2018). *Дојди да ги сакаме турскиот и македонскиот, дојди да ги научиме турскиот и македонскиот А1-А2*. Скопје.
- Леонтиќ, М. (2012). *Турско-македонски разговорник*. Скопје.
- Угринова-Скаловска, Р. (1979). *Старословенски јазик*. Скопје: УКИМ.

DIFFICULTIES IN ACQUIRING THE MACEDONIAN LANGUAGE FOR A1 LEVEL AMONG TURKISH STUDENTS AT UGD

Marija Sokolova

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia
marija.sokolova@ugd.edu.mk

Abstract: Turkish students studying at „Goce Delcev“ University in Stip through the Institute of Languages study the Macedonian language on three levels: A1, A2 and B1. To master the A1 level, Turkish students need to acquire the Macedonian voice system, learn the Macedonian alphabet, know the numbers, know how to present themselves, learn the days in the week and the months of the year, to know how to use

the forms of the Present and Future Tense of the Macedonian language and by studying them to be able to properly construct sentences in Macedonian language. In addition, they distinguish in the forms of gender and number in nouns, whereby the grammatical category of gender being more difficult to acquire because there is no gender in nouns in Turkish language, studying relatives, and should know how to use the forms of long and short replacement forms for direct and indirect object.

Keywords: *A1 level, native language, foreign language, acquisition, difficulties.*